

Posudek pro Československou psychologii

B. Hátlová: Účinnost pohybových činností s prvky sportů v léčbě schizofreniků

Téma je zajímavé a práce je podnětná. V současné podobě však zasláný příspěvek neodpovídá požadavkům na publikaci v odborném psychologickém časopise. Při hodnocení empirické části příspěvku (s.6-16) rozlišuji mezi tím, co autorka skutečně vykonala při své práci s psychiatrickými pacienty, a tím, jak o této práci referuje. Z textu lze soudit, že autorka realizovala „kinezioterapeutické programy“ u skupin hospitalizovaných nemocných v psychiatrické léčebně v Praze 8 a zřejmě tak činila po dobu několika let (s.8 a s.20). Kladem této vykonané práce je, že postupovala poměrně systematicky (v míře, jaká je v podmínkách rutinní léčebenské praxe možná) a programy realizovala (sama nebo se spolupracovníky?) u několika desítek pacientů. V každém případě nasbírala zkušenosti, které je vhodné sdělit odborné veřejnosti. Problém posuzovaného příspěvku je však v tom, že autorka ne zvolila věcný a střízlivý styl referování o nasbíraných zkušenostech, nýbrž výsledky své práce prezentuje tak, jako by šlo o „vědecky“ koncipovanou studii. Pro takovou studii však zřejmě nebyly splněny objektivní (a asi ani subjektivní) podmínky.

Obsah empirické části příspěvku nemá ujasněnou strukturu, jaká se běžně požaduje u výzkumné studie, která chce být něčím více, než „pouhým“ (což neznámá méně hodnotným) sdělením klinických zkušeností. V daném případě by mělo jít nejspíše o projekt „mapující“. Jeho cíle formuluje autorka poměrně výstižně, i když pod méně vhodným nadpisem „problém výzkumu“. Je také možné tolerovat, že do stati o „metodách“ jsou zahrnuty údaje o „výběru pacientů“, i to, že „program provedení kinezioterapeutického programu“ (s. 7) je uveden mezi metodami, jimiž se hodnotí změny tímto programem vyvolané. Programy ostatně autorka podrobně popisuje na následujících čtyřech stranách. Závažnějším odchýlením od obvyklé struktury výzkumné zprávy je to, že po „metodických“ úvodech už následuje „diskuse“, aniž by byl předtím čtenář seznámen s výsledky ve vztahu ke sledovaným cílům studie. Právě v této „diskusi“ se však dobře uplatňují autorčiny postřehy a poznatky, opřené o získanou klinickou zkušenost, a právě tento způsob prezentace získaných zkušeností, nečinící si zvláštní nároky na „vědecké“ zobecňování, se mi jeví jako přiměřený.

Z textu není zřejmé, jak, či zda vůbec autorka využila „expertní analýzy tří nezávislých posuzovatelů“, kterou ohlašovala na s. 6-7. Čtenář se také nedoví, jak byla získána data uvedená v tabulce na s. 18 (nahore) ani na jakých škálách se měřilo - jsou snad toto výsledky oné „expertní analýzy“? Zcela nesrozumitelné a obsahující pravděpodobně i chybná čísla jsou další dvě tabulky, vztahující se k BPRS (s.18-19). Celá dvoustránková stať, nazvaná „Statistické zpracování výsledků“, kterou autorka připojila až na konec textu, tj. před samotný závěr celé práce, působí spíše jako příloha, ne-li jako dekorace, neboť kromě obecného odkazu na s. 15 se na statistické výsledky autorka nikde v textu neodvolává.

Je ovšem otázka, zda vůbec byly splněny podmínky pro použití metod parametrické statistiky: každý, kdo je trochu informován o psychózách z okruhu schizofrenií, ví, že „jednotná diagnóza (F 20...)“ (s. 6) naprosto neznámá, že skupina je natolik homogenní, aby ji bylo možno pokládat za „vzorek“ pro blíže definovanou „populaci“ schizofreniků. To za prvé. Druhá okolnost, která činí zvolenou statistiku zcela neadekvátní, spočívá v malém počtu případů ve skupinách (např. tzv. kontrolní skupiny, na kterých se také t-testem hodnotí změny, mají pouze po osmi případech). A za třetí: zcela nedůvěryhodně působí tvrzení o tom, že „rozdělení do skupin bylo náhodným výběrem“ (s.6).

Úvodním statím (s. 2-6) nelze upřít informační hodnotu ani zajímavost. Avšak v případě, že by se autorka rozhodla příspěvek přepracovat a znovu nabídnout redakci Čs. psychologie k publikaci, doporučuji, aby tyto statě zestručnila a tu část, která se týká schizofrenie (s.4-5), dala předem přehlédnout odborníkovi. Větší péči je třeba věnovat citování literatury: citace v textu musí odpovídat seznamu literatury (a naopak!). Větší péči je také třeba věnovat formální stránce textu. Na mnohé nedostatky v toto směru upozorňuji tužkou přímo v recenzovaném exempláři. Závažné chyby obsahuje také anglický Abstract.

Závěr:

V současné podobě má práce závažné metodologické nedostatky, vyplývající pravděpodobně z autorčiny snahy dodat zprávě zdání větší „vědeckosti“, než jaká je v pracích klinického zaměření obvykle možná a často i postačující. Doporučuji, aby redakce vrátila autorce příspěvek s tím, že má zájem na publikaci autorčiných zkušeností, pokud bude článek přepracován do formy sdělení „z klinické praxe“, resp „předběžného sdělení“.

30/12 '98 Jan Srnec

